

Roosendaal 2025
Een Brabantse gemeente met een hart van cultuur
Een cultuurnota ontwikkeld door Cultuurnetwerk Roosendaal

Inhoud

1. Inleiding	Pagina 3
2. Het voortraject	Pagina 3
2.1 De opdracht	
2.2 Alternatieve aanpak	
3. Vertrekpunten	Pagina 5
3.1 Missie, kernwaarden en visie	
3.2 De stad als gezond cultureel ecosysteem	
4. De huidige situatie	Pagina 7
4.1 De basisinstellingen in de stad	
4.2 De overige spelers in het cultuurveld	
4.3 Kunsteducatie	
5. De nieuwe situatie	Pagina 9
5.1 Positionering Cultuurnetwerk Roosendaal	
5.2 Communities	
5.3 Werken aan prototypen	
5.4 Potentie van prototypen	
6. Aanbevelingen	Pagina 11
6.1 Cultuurnetwerk als spin in het web	
6.2 Inzetten op Cultuurhuis en Cultuurfonds	
6.3 Aansluiten op Omgevingswet	
6.4 Tot slot nog dit	
Bijlage 1. De eerste prototypes	Pagina 15
Bijlage 2. Tijdelijk Cultuurnetwerk Roosendaal	Pagina 17

1. Inleiding

1.1 *Vergezicht*

Wat zou het mooi zijn als Roosendaal in 2025 een gemeente is waar kunst en cultuur vitale en integrale onderdelen zijn van de samenleving. Een gemeente die blijvend kansen biedt om eigen creatieve sterktes en talenten van ieder van haar inwoners te ontwikkelen en in te zetten. Een gemeente waar de economische en ecologische agenda permanent één zijn. Waar met enthousiasme gewerkt wordt aan culturele programma's voor al haar inwoners. Waar cultuureducatie een essentieel deel is van de persoonlijke en sociale ontwikkeling van kinderen en jongeren. Waar de creatieve kracht van onderwijs floreert en aansluit op de behoeften van de arbeidsmarkt. Waar amateurkunst en culturele activiteiten bloeien en beleving bieden aan een breed en divers publiek. Waar verbeeldingskracht van kunstenaars en creatieven de lokale leefomgeving versterken. Waar maximaal gebruik wordt gemaakt van de logistieke kracht binnen Europa. Waar kunstprofessionals en startende bedrijven hun ambities kunnen waarmaken. Waar erfgoed, cultuur en natuurschoon hand in hand gaan. Wat zou het mooi zijn als Roosendaal gezien wordt als een regio waar 'maatschappelijke energie' en 'overheidsinvesteringen' samen zorgen voor groei, innovatie en leefbaarheid. Als hart van een regio waar inwoners en ondernemers trots zijn, omdat alle partijen intensief samenwerken. Wat zou het mooi zijn als we samen kunnen zeggen: 'Ik was erbij in 2016 toen we begonnen te bouwen aan een gemeente waar kunst en cultuur integraal deel uitmaken van de duurzame samenleving 2025.'

2. Het voortraject

2.1 *De opdracht*

In juni 2015 droeg de Roosendaalse gemeenteraad het college op een culturele netwerkorganisatie te faciliteren en deze netwerkorganisatie een nieuwe cultuurnota en -visie voor Roosendaal te laten schrijven. Een voorbereidende werkgroep met mensen uit het culturele veld ging aan het werk. In februari 2016 adviseerde de werkgroep het college professionele ondersteuning in te zetten om te komen tot een brede, onafhankelijke culturele netwerkorganisatie. Het tweede advies was te zorgen voor een open, participatief traject, zowel bij het vormen van het netwerk als bij het opstellen van de cultuurnota. Het college stelde in mei 2016 Allies Swinnen aan als projectleider Kunst en Cultuur. Swinnen kreeg de opdracht een 'culturele netwerkorganisatie' met een duurzaam karakter op te zetten en het culturele veld in Roosendaal te stimuleren om zich te verenigen en via een participatief traject te komen tot een cultuurnota.

Onze gesprekspartners

- Rondetafelgesprek 29 juni, Geerhoek in Wouw, 40 personen
- Rondetafelgesprek 5 juli, Jan Tinbergen College in Roosendaal, 50 personen
- Twee PleinGroepen met 20 tot 24 personen
- Een PleinGroep Jongeren met 12 leerlingen van het Jan Tinbergen College
- Individuele gesprekken door Allies Swinnen met diverse partners in de gemeente
- Dialoogsessie met vertegenwoordigers sector in Nispen
- Dialoogsessie met vertegenwoordigers sector in Wouw
- Dialoogsessie met Bibliotheek VANnU en CultuurCluster
- Dialoogsessie met JONG Roosendaal
- Dialoogsessie met beleidsambtenaren Cultuur, Openbare ruimte, Bestuur, Economie, Sociale domein en Vitale dorpen en wijken
- Presentatie aan gemeenteraadsleden tijdens themabijeenkomst cultuur
- Presentatie aan burgemeester, wethouders en leden directieteam
- Openbare Pleinbijeenkomst: 50 personen

2.2 Alternatieve aanpak voor totstandkoming nieuwe cultuurnota en -visie

Voor de totstandkoming van de nieuwe cultuurnota en -visie besloot de gemeente Roosendaal te kiezen voor een alternatieve aanpak. Een die recht doet aan de bottom-up-gedachte en waarbij via een participatief traject de input van de culturele gemeenschap het nieuwe beleidskader bepaalt. Ze trok hiervoor een externe deskundige aan die een 90-dagen-traject inrichtte om te bouwen aan een cultuurnetwerk dat door samen-handelen een nieuwe cultuurnota en -visie oplevert. Cultuurnetwerk Roosendaal is vertrokken vanuit het principe van *waardierend onderzoeken* en is gaan kijken waar de kracht ligt van kunst en cultuur en hoe deze van waarde kunnen zijn voor Roosendaal.

Behalve cultureel betrokken inwoners, kunstenaars en creatieve makers zijn ook ambtenaren van cultuur en directies van culturele instellingen vertegenwoordigd in het cultuurnetwerk. Via een eigen website en de inzet van social media werd er ondertussen ook online gebouwd aan het netwerk.

Er zijn PleinGroepen ingericht en dialoogsessies gehouden met diverse partijen. Zo is er vanuit een verbond van 'communities' aan de inhoud van deze visie gewerkt. Communities die allemaal een eigen link hebben met de stad en/of de dorpen. Door hieraan vanaf de start de website cultuurnetwerkroosendaal.nl te koppelen is het proces radicaal transparant gemaakt. Met deze aanpak heeft de gemeente laten zien dat ze niet langer boven, maar tussen haar bewoners wil staan.

Waarderend onderzoeken

Waarderend onderzoeken is een kwalitatieve veranderingsmethode. De methode heeft als uitgangspunt dat een systeem zich positief ontwikkelt zodra mensen gezamenlijk gaan onderzoeken wat er wel werkt in plaats van bekritisieren wat er niet werkt. Vervolgens wordt er door de betrokkenen een wenselijk toekomstbeeld verwoordt. Ze bespreken hoe vanuit sterktes verdere stappen gemaakt kunnen worden in de richting van die gewenste toekomst. Waarderend onderzoek doet verbinding groeien. Het inspireert tot nieuwe beelden over de toekomst én creëert energie om die toekomst waar te willen maken. Waarderend onderzoek helpt om de diversiteit aan kennis, deskundigheid en belangen te mobiliseren en te verbinden. Dat is de ideale voedingsbodem voor nieuwe maatschappelijke en organisatorische oplossingen, gedragen door (grote) groepen belanghebbenden.

3. Vertrekpunten

De cultuursector definieert traditioneel zijn kerntaken als: alternatieven zichtbaar maken, een spiegel voorhouden, ervaringen en schoonheid bieden, een educatieve rol vervullen en laten zien dat mens-zijn meer is dan geoptimaliseerd zijn. Dit zijn maatschappelijke functies die kunst en cultuur al tijden vervullen en waar ze in uitblinken. In het kader van de cultuurvisie voor de komende jaren voegen we hier graag drie overkoepelende begrippen aan toe: verbinding met elkaar, superdiversiteit en ecologie.

Meer dan ooit bestaan Roosendaal en omgeving uit een veelvoud van groepen met eigen (culturele) identiteiten en achtergronden. Om deze superdiversiteit met elkaar in verbinding te brengen, is als kernwaarde vooral vertrouwen nodig. Vertrouwen om de ander te ontmoeten, om over je eigen grenzen heen te stappen en nieuwe gebieden te verkennen. In de bijeenkomsten voorafgaand aan het schrijven van deze visie werd de kernwaarde vertrouwen als belangrijkste kernwaarde van kunst en cultuur genoemd.

Een stad met een gezond cultureel klimaat spoort haar bewoners aan om verder te kijken. Ze stimuleert andere belangrijke kernwaarden, zoals samenwerking, zelfbewustzijn (trots), duurzaamheid, betrokkenheid, respect, verheffing, interdisciplinaire aanpak, inclusies en de wil om te delen. Ze sluit mensen in en niet uit. Zo'n stad versterkt waarden die, vertaald in cultuuruitingen, de talenten en vaardigheden van individuen kunnen versterken en de gemeenschapszin kunnen vergroten.

“Cultuur is emoties delen met anderen”, werd door een van de deelnemers aan de PleinGroep Jongeren gezegd. “Kunst is laten zien wie jij bent, zoeken naar de grenzen”, zei een ander.

En de Welsh acteur Michael Sheen verwoordde het onlangs zo: “Onze cultuur is een gesprek. Het is een gesprek dat we met elkaar voeren en het bestaat uit stemmen en verhalen die uit alle hoeken van de samenleving komen.”

Deze cultuurnota is geschreven vanuit de visie dat kunst en cultuur de bovenstaande waarden dienen te versterken en vergroten.

3.1 Missie, kernwaarden en visie

Missie: hier staan we voor

Roosendaal heeft een gezond cultureel klimaat dat in zijn diversiteit en door onderlinge kruisbestuiving dienstbaar is aan de gehele samenleving. We handelen samen vanuit gemeenschappelijke kernwaarden die ervoor zorgen dat kunst en cultuur vitale onderdelen blijven van de stad en de dorpen.

Onze kernwaarden

Betrokken
Delen
Duurzaam
Inclusie
Interdisciplinair
Respect
Superdiversiteit
Trots
Verbinden
Verheffen
Vertrouwen

Visie: hier gaan we voor

Door te verbinden, te inspireren en te presteren biedt Roosendaal blijvend kansen om talenten en creatieve sterktes van ieder van haar inwoners te ontwikkelen en in te zetten. Een gemeente met een hart voor cultuur.

De cultuurnota is op basis van deze missie, kernwaarden en visie tot stand gekomen. Zij zijn gedefinieerd door een groep bevlogen betrokkenen, kunstenaars, makers en kunstconsumenten. Burgers uit Roosendaal en omliggende dorpen die over de grenzen van hun eigen organisatie en opdracht heen keken. Die elkaar opzochten vanuit het uitgangspunt dat ontmoeting leidt tot mooiere en vernieuwende ideeën. Als partij alleen maak je het bekende, samen maak je het onverwachte, zoals deze kijk op de toekomst van Roosendaal.

In de aanloop naar deze cultuurnota is gebleken dat Roosendaal en de omliggende dorpen een grote stap voorwaarts kunnen maken. Waarbij cultuur niet alleen een doel op zich is, maar ook een middel om de samenhang in de stad te vergroten (verbinden), aan te zetten tot nieuwe initiatieven (inspireren) om uiteindelijk op sociaal, economisch en educatief gebied de vruchten te plukken (presteren).

3.2 De stad als gezond cultureel ecosysteem

Met 76.800 inwoners valt Roosendaal in de categorie 'middelgrote steden'. En dat bepaalt mede het culturele ecosysteem. Volgens Hans Mommaas, directeur van het Planbureau voor de Leefomgeving, kenmerkt een gezond cultureel ecosysteem zich door veelvormigheid en onderlinge kruisbestuiving tussen street-art kunstvormen en klassieke kunstvormen zoals we die vinden op podia en in musea. Een veerkrachtig cultureel ecosysteem dient niet alleen veelzijdigheid te bieden, maar moet ook dienstbaar kunnen zijn aan andere doelen. Denk daarbij aan gemeenschapsvorming, de mondiale kunstmarkt en economische ontwikkeling.

Tijdens het voortraject van deze visie is gebleken dat Roosendaal, Heerle, Nispen, Moerstraten, Wouw en Wouwse Plantage uitblinken in veelvormigheid. Er is een grote verscheidenheid aan kunstbeoefenaars, culturele instellingen en manifestaties. En naast enkele (semi)professionele makers en gezelschappen is er een enorm breed aanbod aan amateurinitiatieven. Ook op het gebied van cultuureducatie en accommodaties is een breed aanbod beschikbaar. Er valt echter nog veel winst te behalen in de kruisbestuiving van al deze activiteiten en initiatieven. Juist in een middelgrote stad als Roosendaal loont discipline- en domein-overstijgend denken. Meer en gevarieerdere samenwerking versterkt het culturele ecosysteem in Roosendaal, waarmee de stad gezonder en duurzamer wordt. Een stad waar mensen met plezier leven, wonen en werken.

4. De huidige situatie

4.1 De basisinstellingen in de stad

In het huidige cultuurbeleid van Roosendaal zijn de Bibliotheek VANnU en het CultuurCluster (De Kring Roosendaal, CultuurCompaan en Museum Tongerlohuys) opgenomen in de financiële basisstructuur voor drie miljoen. Podiumkunsten, cultuureducatie en erfgoed zijn daarmee geborgd en moeten hiermee ook geborgd blijven. De instellingen zijn volop in verandering en zoeken naar nieuwe wegen om hun opdrachten vorm en inhoud te geven.

Bibliotheek VANnU

De Bibliotheek VANnU heeft als missie: *jong en oud verleiden met plezier te lezen, te leren en zich te informeren*. Samen met medewerkers, vrijwilligers en partners wordt hard aan deze missie gewerkt. De bibliotheek draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling van burgers in alle leeftijdscategorieën. Want leren doe je een leven lang. Lezen is cruciaal, of het nu van papier of digitaal is.

De bibliotheek wil mensen zo vroeg mogelijk het plezier en de winst van lezen bijbrengen. Er wordt dan ook veel aandacht besteed aan de jeugd van 0-18 jaar. Daarnaast richt de bibliotheek zich via laagdrempelige cursussen op mensen die niet over de vaardigheden beschikken om goed mee te komen in de maatschappij of die leesbeperkingen hebben. Tot slot beoogt de bibliotheek een aantrekkelijke verblijfplaats te zijn, waar mensen graag komen en verblijven. Niet alleen voor de collectie, maar ook voor de studieplekken, de lezingen, de cursussen en de tentoonstellingen

Bibliotheek VANnU is in transitie van een uitleenorganisatie naar een educatieve instelling met een grote sociaal-maatschappelijke opdracht. 'Van collectie naar connectie' heet de landelijke omschakeling van de bibliotheken, waaraan dus ook in Roosendaal lokaal invulling wordt gegeven. Door zich als netwerkorganisatie open te stellen voor een breed scala aan samenwerkingspartners, draagt de bibliotheek bij aan ontwikkelingen in buurten, wijken en dorpen, speelt ze een rol bij eenzaamheidsbestrijding, gezondheidsbevordering en emancipatie. De bibliotheek is hiermee een mooi voorbeeld van hoe domein-overstijgend werken binnen de cultuur tot een gezond cultureel ecosysteem leidt.

CultuurCluster

Het CultuurCluster is de drie-eenheid De Kring (theater), Museum Tongerlohuys (erfgoed) en CultuurCompaan (cultuureducatie). Gezamenlijk hebben zij een groot netwerk met

amateurkunstbeoefenaars en professionele creatieve makers. Het CultuurCluster deelt ervaring, kennis en kunde en legt verbindingen. Hierdoor stimuleert het samenwerkingsverband culturele initiatieven, activiteiten en organisaties in Roosendaal.

De drie partners van het CultuurCluster willen jong en oud inspireren in zien, zijn en doen. Hun kernwaarden zijn professionaliteit, klantgerichtheid, flexibiliteit en samenwerken. De Kring programmeert professionele podiumkunsten, biedt een podium en faciliteert amateurs en andere initiatieven. Het nieuwe Museum Tongerlohuys zorgt voor het zichtbaar maken en tonen van de historie en het 'Verhaal van Roosendaal'. Het verzamelt en biedt materiaal over het lokale verleden dat dient als voedingsbodem voor educatie en publieksactiviteiten voor jong en oud. CultuurCompaan draagt actief bij aan een groter en breder bereik van culturele activiteiten. Uitgaande van de gedachte 'Een leven lang leren' start zijn werk binnen het basis- en voorgezet onderwijs. In samenwerking met dit onderwijsveld en creatieve makers verzorgt CultuurCompaan afgestemde educatieve programma's voor letterlijk alle scholen in Roosendaal. Behalve maatwerk voor het onderwijs biedt CultuurCompaan ook culturele programma's aan voor vrije tijd, het sociaal-maatschappelijke domein en de zakelijke markt.

Net als de bibliotheek is het CultuurCluster in transitie. Voor hen is het geen vraag meer of het CultuurCluster een bijdrage kan leveren aan de versterking van het culturele ecosysteem. Het CultuurCluster is ervan overtuigd dat duurzaam samenwerken met partners uit andere domeinen in belangrijke mate kan bijdragen aan het leefklimaat in de stad, de wijken en de dorpen.

De bibliotheek en het CultuurCluster zijn hiermee mooie voorbeelden van hoe domein-overstijgend werken binnen de cultuur tot een gezond cultureel ecosysteem leidt.

4.2 De overige spelers in het cultuurveld

In veel steden hebben de bezuinigingen van de afgelopen jaren een serieuze wissel getrokken op kunst en cultuur. Zo ook in Roosendaal.

In 2014 is het Centrum voor de Kunsten (CvK) verdwenen. Dit heeft er onder meer toe geleid dat er een groot aantal zelfstandig ondernemers (zzp'ers) binnen de kunstensector is ontstaan. Zij verzorgen kunstonderwijs in de meest uiteenlopende vormen op diverse plaatsen in de stad. Sinds de opheffing van het CvK zijn er verkenningen uitgevoerd naar nieuwe vormen van geclusterd muziek- en kunstonderwijs.

De in vele disciplines rijkelijk aanwezige amateurkunst, kunstbeoefening en erfgoed staan wankel door de minimale financiële ondersteuning. En voor kunstenaars en creatieve makers ontbreekt elke substantiële ondersteuning. De culturele sector staat voor de opgave op zoek te gaan naar een nieuwe strategie met alternatieve verdienmodellen en andere inkomstenbronnen. Daarbij zijn belangrijke vragen: welke initiatieven kan de culturele sector zelf ontwikkelen, welke verantwoordelijkheden kan de sector hij dragen en welke horen er bij de gemeente thuis?

4.3 Kunsteducatie

Alle bovengenoemde groepen (CultuurCluster, Bibliotheek VANnU en zzp'ers) hebben educatie hoog in het vaandel staan. Dit is lovenswaardig. Het maatschappelijk belang van kunsteducatie is groot. Kunst zet de geesten van mensen open, prikkelt hen tot nadenken en daagt hen uit nieuwe oplossingen te vinden. Kunst maakt mensen creatiever, en creatieve

geesten openen nieuwe vergezichten en vinden nieuwe paden om te bewandelen vanuit ogenschijnlijk vastgelopen situaties. Het is daarom voortdurend noodzakelijk nieuwe generaties wegwijs te maken in de wereld en de mogelijkheden van de kunsten.

5. De nieuwe situatie

5.1 Positionering Cultuurnetwerk Roosendaal

Cultuurnetwerk Roosendaal:

- is een netwerkorganisatie;
- heeft een professionele kern;
- werkt domein- en discipline-overstijgend;
- versterkt reeds aanwezige culturele initiatieven;
- stimuleert en initieert nieuwe dwarsverbindingen;
- vereenvoudigt procedures;
- creëert kansen om kunst en cultuur breed te laten bijdragen;
- bestendigt het nieuwe cultuurbeleid.

Onze pay-off luidt: 'Iedereen is VIP in Roosendaal'.

5.2 Communities

In de creatieve werksessies met de PleinGroepen en de dialoogsessies met inwoners, mensen uit het kunst- en cultuurveld, het onderwijs, instellingen, het bedrijfsleven en de gemeente is veel informatie verzameld. Maar ook krachtige ideeën. De aanpak van samenhandelen heeft uiteindelijk geleid tot een concrete en integrale aanpak van communities. Communities die nieuwe prototypen ontwerpen of bestaande projecten verder kunnen brengen. Communities die zich kenmerken door discipline- en domein-overstijgend werken. De prototypen zijn projecten die geleid worden door de communities: clubs van gelijkgestemde (amateur)kunstenaars, zzp'ers, ondernemers, bestuurders en inwoners die hun leef- en werkomgeving willen verbeteren en kunst en cultuur hiervoor inzetten.

Kenmerken van communities zijn:

- ze ontstaan door een wens, noodzaak en/of behoefte;
- ze worden gevormd door bevlogen, betrokken en daadkrachtige personen;
- ze ontwikkelen prototypen;
- ze herbergen de energie, de kennis, de expertise, de drive en de bestaande netwerken;
- ze hebben elk een aanjager die verbinding stimuleert en voortgang borgt;
- ze zetten cultuur in als hoofd- of als onderaannemer;
- ze werken met een dien- en verdienmodel;
- ze leveren culturele, sociale, economische en educatieve winst op.

5.3 Werken aan prototypen

Gedurende het aanlooptraject van 90 dagen dat voorafging aan deze cultuurvisie is er op uiteenlopende wijze informatie en input opgehaald. In de eerste plaats zijn de waarden gedefinieerd waarop een breed gedragen cultuurbeleid gebouwd zou moeten worden. Er is stevig gepraat over op welke terreinen de culturele sector zelf eigenaarschap kan dragen en

waar de gemeente verantwoordelijkheid behoort te nemen. Zorgelijk bleek het ontbreken van een financiële infrastructuur voor de professionele kunstenaars. Zij kunnen zich daardoor nauwelijks ontwikkelen in de stad en dreigen zo onzichtbaar te worden. Er is opgemerkt dat behalve de vele culturele activiteiten waarbij burgers passieve consumenten zijn, er ook tal van projecten bestaan waarbij burgers actieve producenten zijn van hun eigen omgeving. Deze initiatieven vinden zowel in de stad als in de dorpen plaats en kennen vaak een enorme inzet van amateurkunstenaars. Dit laat zien dat er een fors potentieel is aan maatschappelijke inzet en betrokkenheid. Een potentieel dat nu nog onvoldoende wordt benut en gedragen.

Tijdens de bijeenkomsten werd al snel duidelijk dat er in Roosendaal en omgeving veel winst valt te behalen op het vlak van domein-overschrijdend en discipline-overstijgend samenwerken. Vanuit dit inzicht is in de bijeenkomsten onderzocht hoe dit tot stand kan worden gebracht in afzonderlijke projecten, die tevens de eerder benoemde waarden van cultuur uitdragen.

In diverse deelgroepen is er vervolgens gewerkt aan een aantal prototypes. Prototypen zijn voorbeelden van projecten waarbij verschillende partijen uit diverse domeinen en disciplines bij elkaar zitten om tot een samenwerking te komen. Kunstenaars en kunstinstellingen kunnen in dit proces hoofdaannemer of onderaannemer zijn. Met andere woorden, leidend of volgend/aanvullend. Een goed voorbeeld van een dergelijke samenwerking en prototype is het filmfestival ShortFilmCity (zie kader). Voor een overzicht van de eerste prototypen verwijzen we naar bijlage 1.

Prototypes

Prototypen zijn voorbeelden van projecten waarbij verschillende partijen uit diverse domeinen en disciplines bij elkaar zitten om tot een samenwerking te komen. Kunstenaars en kunstinstellingen kunnen in dit proces hoofdaannemer of onderaannemer zijn. Met andere woorden: leidend of volgend/aanvullend zijn.

Voorbeeld van een prototype: ShortFilmCity

ShortFilmCity is een meerdaags filmfestival voor de korte film. Acht dagen lang bruist de binnenstad van Roosendaal in de avonduren. In etalages van winkels zijn korte audiovisuele producties te zien van onbekend en bekend, nationaal en internationaal talent. Het festival is een evenement ter bevordering van cultuur in het algemeen en die in Roosendaal in het bijzonder. Het stimuleert bewoners en bezoekers van de stad om passief en actief deel te nemen. Het bevordert de binnenstad als verblijfs- en belevingsruimte en biedt ondernemers mogelijkheden zich zichtbaar te maken. De makers willen met het prototype ShortFilmCity onder meer een duurzaam cultuurevenement creëren dat uitstraling geeft aan cultuur en cultuurbeleving in de gemeente Roosendaal.

5.4 Potentie van prototypen

De projecten die gedefinieerd worden als prototypen zijn allen een voorbeeld van domein- en discipline-overstijgend werken. Zes prototypen zijn nieuw ontwikkeld door de PleinGroepers. Daarnaast zijn er vier prototypen die reeds lopen én aanvullende

voorbeelden zijn van projecten die kunst en cultuur naar een hoger niveau kunnen brengen in Roosendaal en ver daarbuiten. Dit wil echter niet zeggen dat ze geen hulp meer behoeven: Studio's NS en World of Dance bij profilering en verdere totstandkoming, Platvorm R en Roosendaal Danst bij groei en zichtbaarheid.

De mogelijke opbrengsten van deze prototypen zijn talrijk.

- Prototypen bieden nieuwe perspectieven om anders na te denken over de betekenis van kunst in een lokale context. Kunstenaars, cultuurinstellingen én beleidsmakers zetten artistieke experimenten op om te werken aan alternatieven voor de samenleving van morgen en de gemeente van de toekomst.
- Honoreren van de effectiviteit van lokale kunst- en cultuurinitiatieven in de dorpen en de wijken. De kracht van maatschappelijke energie toepassen om culturele activiteiten op te zetten. Inzetten op initiatieven en activiteiten van het amateurkunstveld, buurtverenigingen, dorpsraden en ondernemers als dragers van de verbindende waarde van kunst en cultuur.
- Kunstenaars vertalen de behoeftes uit de leefwereld van dorpen en wijken naar nieuwe perspectieven en concepten. Ze zijn effectief omdat ze de passies, talenten en verhalen van wijkbewoners centraal stellen.
- Er ontstaan 'oefenplekken' waar kunstenaars en creatieven de stad mede een nieuw gezicht geven. Op deze specifieke plekken in de stad engageert een nieuwe generatie kunstenaars en creatieve makers zich met langdurige creatieprocessen. Ze kunnen hier ideeën uitproberen. Voor dergelijke projecten zoeken ze vaak 'vergeten' plekken op: verlaten fabrieksgebouwen (The/De Loods, Wenneker-gebouw), kraakpanden of openbare ruimten (Groenfabriek), maar ook het NS-gebouw.
- Creëren van culturele hotspots. Kunstenaars, vormgevers, ambachtslieden kunnen ontmoetingsplekken creëren voor concerten, tentoonstellingen, performances maar ook voor ateliers en residenties. Mogelijkheden hiervoor zijn er bijvoorbeeld op de Kade, waar het Innovitapark komt.
- In stand houden van de autonome verbeelding. Niet alleen in ambachtelijke zin, maar ook wat betreft denkkracht, ten behoeve van reflectie, commentaar en het bevragen van maatschappelijke fenomenen.

6. Aanbevelingen

De tijd is rijp voor een *shift* in denken, doen en de collectieve perceptie van hoe we leven, zakendoen, onszelf voeden, gemeenschappen bouwen, communiceren. En voor een verandering in hoe we omgaan met de in en om Roosendaal zo rijkelijk voorhanden zijnde natuur. Overall om ons heen zien we een toename van ontwikkelingen in de samenleving die gericht zijn op een duurzame toekomst en samenhang tussen mens en natuur. Kunst en cultuur spelen in deze verbindingen een cruciale rol. Het gaat daarbij om delen, netwerken, lenen en open source.

Uit de bijeenkomsten van de laatste maanden is gebleken dat de burgers in Roosendaal en omliggende dorpen een enorme bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kunst en cultuur. Er is een grote veelvormigheid aan initiatieven op dit gebied. Er valt echter nog veel winst te behalen als de bestaande initiatieven aangemoedigd zouden worden om meer dwarsverbindingen te maken en hun expertise en materialen te delen en uit te wisselen.

Kortom, als er meer kruisbestuiving zou plaatsvinden. Dubbele winst is er te behalen als de gemeente deze mogelijkheid erkent en verder ondersteunt. Energie geven aan iets wat al energie heeft, maakt dat het zich duurzaam kan wortelen en vanuit daar tot bloei en groei kan komen. Hier ligt voor de gemeente een belangrijke taak in het aankomende cultuurbeleid.

De gemeente kan een beslissende bijdrage leveren aan het bestendigen, verstevigen en vermeerderen van deze collectieve energie en zo een waardevolle langetermijnbijdrage leveren aan het cultureel-ecologische klimaat van Roosendaal en omgeving.

Drie investeringen zijn hierbij van cruciaal belang, namelijk:

1. Het faciliteren van Cultuurnetwerk Roosendaal als netwerkorganisatie om de reeds aanwezige culturele initiatieven te versterken, nieuwe dwarsverbindingen te ontdekken en stimuleren, nieuwe mogelijkheden te creëren om kunst en cultuur een waardevolle bijdrage te laten zijn in de stad en om procedures te vereenvoudigen.
2. De instelling van een Cultuurfonds, waarmee initiatieven van individuele kunstenaars en kleinere clubs op het gebied van professionele kunst, amateurkunst en community art gehonoreerd kunnen worden.
3. Het inzetten op een Cultuurhuis. Het samenbrengen van verschillende culturele partners in één huis bevordert samenwerking, uitwisseling en nieuwe ontwikkeling, en zorgt voor delen van kennis, diensten en producten.

6.1 Cultuurnetwerk als spin in het web

Er is in de toekomst een belangrijke rol weggelegd voor Cultuurnetwerk Roosendaal, dat immers de taal spreekt van de ambtelijke organisatie en van de (amateur- en professionele) spelers op het cultuurveld. Het inzetten van het netwerk met bevoegdheden en budget om het culturele klimaat in Roosendaal en omgeving te versterken heeft vele voordelen.

Cultuurnetwerk Roosendaal heeft goed zicht op waar het cultureel potentieel zit en kan dit via een op te richten Cultuurfonds gericht versterken. Zo kan het netwerk initiatieven van onderop verbinden aan partners uit de systeemwereld en andersom. Het netwerk wijst de weg, creëert openingen en kansen en voorkomt zo dat initiatiefnemers vast komen te zitten in de kluwen van subsidieaanvragen, vergunningprocedures, verantwoordingsmechanismen of politieke belangen.

In sommige gevallen zal het netwerk moeten wijzen op het belang van ontschotten, wanneer regels en eigenbelang het optimaliseren van de culturele output in de weg staan. Als echte netwerkorganisatie is Cultuurnetwerk Roosendaal de aangewezen instantie om resultaatgericht werken met een maximaal resultaat te bevorderen. Hiermee wordt ook het hoogste rendement gehaald uit eventuele overheidssteun.

Cultuurnetwerk Roosendaal dient een zelfsturende groep van culturele professionals te zijn, die gefaciliteerd worden om het cultuurnetwerk uit te bouwen, de mogelijkheden van een Cultuurfonds en een Cultuurhuis te onderzoeken en op te zetten en om de gedefinieerde prototypes in praktijk te brengen. Hiervoor is aanvullend budget nodig.

6.2 Inzetten op Cultuurfonds en Cultuurhuis

Bij de ambitie van Roosendaal om cultuur een integrale plaats te geven in de stad passen een Cultuurfonds en een Cultuurhuis. Voor beide initiatieven is aanvullend budget nodig.

Cultuurfonds

Het Cultuurfonds is bij uitstek het instrument om de ambities van deze cultuurvisie te ondersteunen. Een dergelijk fonds kan direct en gericht impulsen geven aan de kwaliteitsverbetering van zowel professionele als amateurkunst en samenwerkingsprojecten ondersteunen die domein- en discipline-overschrijdend werken. Bijkomend voordeel is dat elke investering in een van de drie deelgebieden (professionele kunst, amateurkunst, domein-overstijgende projecten) een directe kwaliteitsverbetering oplevert voor de andere deelgebieden. In het Cultuurfonds wordt ook de huidige subsidieregeling voor amateurkunst opgenomen, die aan een upgrade toe is.

Het Cultuurfonds wordt ondergebracht bij Cultuurnetwerk Roosendaal, dat zo een instrument in handen heeft om via financiële ondersteuning activiteiten, programma's en initiatieven te bevorderen die bijdragen aan het culturele klimaat van Roosendaal.

Cultuurhuis

Met de oprichting van een Cultuurhuis krijgt Roosendaal een creatief en kloppend hart waar amateurkunst, kunstbeoefening en creatieve ondernemers samengaan en elkaar versterken. Het Cultuurhuis kan onder meer plek geven aan diverse bestaande semiprofessionele theatergezelschappen, Platform Amateurkunst, de School voor de Kunsten en aan zzp'ers in de kunstsector. Het samenbrengen van verschillende culturele partners in één huis bevordert samenwerking, uitwisseling en nieuwe ontwikkeling en zorgt voor delen van kennis, diensten en producten.

6.3 Aansluiten op de nieuwe Omgevingswet

Op dit moment is een grote transitie gaande in het hele ruimtelijke domein, aangejaagd door de nieuwe Omgevingswet die in 2018 operationeel moet zijn. Onderdeel van de Omgevingswet zijn nieuwe planinstrumenten zoals omgevingsvisies. Zo maakt Roosendaal een nieuwe stadsvisie waarin onder meer citymarketing een belangrijke rol speelt. Cultuurnetwerk Roosendaal ziet hierin kansen voor de culturele sector om zich te positioneren in de ruimtelijke, dus ook stedelijke ontwikkeling. Roosendaal gaat op zoek naar haar identiteit: wat willen we uitstralen, waar willen we accenten leggen? De keuzes die worden gemaakt vertalen zich in verhalen en beelden. In dat proces en die vertaalslag kunnen kunst en cultuur een enorm belangrijke rol spelen. Een stad die een zekere eigenheid en veerkracht heeft, is in staat om de veelvoudigheid van cultuur een plek te geven. Dat heeft ook zijn weerslag op andere domeinen: een stad die culturele kracht uitstraalt, is aantrekkelijk als vestigingsfactor voor bedrijven.

6.4 Tot slot nog dit

Bij de totstandkoming van deze visie heeft één kernwaarde voortdurend een hoofdrol gespeeld: vertrouwen. De tientallen mensen die hebben meegedacht en -gepraat over de toekomstige culturele en kunstzinnige ontwikkelingen in Roosendaal, hebben dat gedaan in groot onderling vertrouwen. Hoewel afkomstig uit zeer uiteenlopende maatschappelijke

geledingen ('communities'), ieder met een eigen betrokkenheid, is gekeken naar het belang van Roosendaal. Vertrouwen was en is er ook bij het college en de raad, die de opdracht hebben gegeven voor het schrijven van deze cultuurvisie en waarvoor dit document als leidraad dient bij toekomstig handelen.

Samenvattende conclusies

De gemeente kan een beslissende bijdrage leveren aan het cultureel-ecologische klimaat van Roosendaal en omgeving. De volgende investeringen zijn hierbij van cruciaal belang:

1. Het borgen van de culturele basisinstellingen in de stad en hen ondersteunen bij hun zoektocht naar nieuwe wegen om hun opdracht vorm en inhoud te geven.
2. Het faciliteren van Cultuurnetwerk Roosendaal als netwerkorganisatie om aanwezige culturele initiatieven te versterken, nieuwe dwarsverbindingen te ontdekken en stimuleren, nieuwe mogelijkheden te creëren om kunst en cultuur een waardevolle bijdrage te laten zijn in de stad en om procedures te vereenvoudigen.
3. De instelling van een Cultuurfonds waarmee initiatieven van individuele kunstenaars en kleinere clubs op het gebied van professionele kunst, amateurkunst en community art gehonoreerd kunnen worden.
4. De oprichting van een Cultuurhuis als creatief en kloppend hart voor diverse kunstinstellingen en -beoefenaars.
5. Faciliteren van de uitvoering van de prototypen, waarmee nieuwe werkwijzen ontwikkeld worden om discipline- en domein-overstijgend te werken.

Bijlage 1. Ter illustratie: de eerste vijf van de nieuwe prototypen

Feest van het Leven

Feestvieren is van alle tijden, van alle windstreken, alle religies. Feesten verbindt en bevestigt het gezamenlijk belang dat wordt gehecht aan iets of een doel of mijlpaal die is bereikt. Een universele nieuwe feestdag wordt in Roosendaal geboren. Voor iedereen door iedereen. Het Feest van het Leven!

Met het prototype het Feest van het Leven wordt een podium geboden aan alle Roosendalers, zodat eenieder zichzelf met trots kan laten zien. Het wordt ook ontwikkeld door de Roosendalers. Een kleine groep aanjagers gaat het idee verspreiden en bij bestaande organisaties samenwerkingsbereidheid ophalen. Zij dragen het Feest van het Leven over aan de projectorganisatie in wijk en dorpen. Dit idee kan alleen gerealiseerd worden als het wordt opgepakt door besturen van buurthuizen, door opbouwwerk, jongerenwerk, culturele verenigingen/stichtingen, dorps- en wijkplatformen, buurtondernemers, scholen, kunstenaars, muzikanten enzovoort.

Creative lab INTER/VENTION

Met het prototype Creative lab INTER/VENTION wordt gebouwd aan een (inter)disciplinair platform voor kunst en onderzoek, gevestigd in Roosendaal, waar (inter)nationale kruisbestuivingen plaatsvinden. INTER/VENTION creëert verdieping vanuit kritische dialogen tussen kunstenaars en een 'glokale' maatschappij. Doel is het opzetten van een (inter)nationaal programma voor de kunsten.

INTER/VENTION werkt vanuit Roosendaal, maar de activiteiten zijn doorgaans op binnen- en buitenland georiënteerd. Dit open karakter willen de makers verder ontwikkelen door op internationaal niveau te werken, en vanuit Roosendaal te handelen.

De makers creëren werkplaatsen, exposities, workshops, performances, lezingen, debatten, filmvertoningen, praktijkgericht onderzoek en publicaties en zijn voortdurend op zoek naar nieuwe mogelijkheden.

Culturele Citymarketing

Centraal in het prototype Culturele Citymarketing staat een gezaghebbend Informatiepunt met verstrekkende bevoegdheden. Dat Informatiepunt beheert een uitgebreide agenda van culturele activiteiten en andere evenementen. Ondersteunt en adviseert bij vergunningaanvragen voor subsidies en andere fondsenwerving. Presenteert alle culturele en andere activiteiten in stad en dorpen overzichtelijk en professioneel. Zorgt voor ontsluiting en promotie. Binnen het prototype Culturele Citymarketing is plaats voor een kwaliteitsslag, omdat uiteenlopende initiatieven met elkaar worden verbonden en gefaciliteerd.

Te vaak overlappen festiviteiten elkaar, zitten organisatoren in elkaars vaarwater en ontbreekt overzicht over planning en uitvoering. Een slagvaardig – zeker geen groot en log – orgaan dat representatief is voor stad en dorpen moet daar verandering in brengen. Het informatiepunt bedient zich van de modernste technieken. Werkt effectief, efficiënt en slim,

en is erg toegankelijk. Er komt een automatische link met het best bezochte stuk Roosendaal, Rosada. Zodat iedereen, inwoner, nieuwkomer en bezoeker, in één oogopslag ziet hoe rijk en gevarieerd het culturele klimaat in Roosendaal is.

Cultuurvirus

Het prototype Cultuurvirus bestaat uit twee onderdelen die worden ondersteund en gestimuleerd door het gemeentelijk (cultuur)beleid. Het eerste onderdeel is een online platform waarop vraag en aanbod (middelen en diensten) samenkomen. Vergelijkbaar met marktplaats.nl staat dit open voor iedereen. Op de culturele marktplaats, maar ook daarbuiten, faciliteert een valuta als tweede onderdeel van het virus een waardebeoordeling van faciliteiten, middelen en diensten die geruild of gedeeld worden binnen het culturele veld. De waarde van alle transacties wordt bepaald door het netwerk zelf en wordt uitgedrukt in deze virtuele valuta. Onderlinge en externe sponsoring of donaties worden geregistreerd in het netwerk op basis van de valuta.

ShortFilmCity

Het prototype ShortFilmCity is een meerdaags filmfestival voor de korte film. Acht dagen lang bruist de binnenstad van Roosendaal in de avonduren. Vele mensen bekijken in etalages van winkels, in gebruik of leegstaand, korte audiovisuele producties van onbekend en bekend, nationaal en internationaal talent. Het festival is een evenement ter bevordering van cultuur in het algemeen en die in Roosendaal in het bijzonder. Het stimuleert bewoners en bezoekers van de stad om passief en actief deel te nemen. Het bevordert de binnenstad als verblijfs- en belevingsruimte en biedt ondernemers mogelijkheden om zich zichtbaar te maken. Het streven van het festival is in de komende vijf jaar uitroeien tot een cultuurevenement met nationale en internationale allure door de bijzondere manier waarop korte films vertoond worden. De makers willen met het prototype ShortFilmCity onder meer een duurzaam cultuurevenement creëren dat uitstraling geeft aan cultuur en cultuurbeleving in de gemeente Roosendaal.

Bijlage 2. Tijdlijn Cultuurnetwerk Roosendaal

2 februari: Eindadvies werkgroep Motie Cultuurvisie

De werkgroep adviseert het college een projectleider aan te stellen die, samen met het culturele veld, de beoogde netwerkorganisatie gaat opzetten.

26 mei: Roosendaals cultuurnetwerk aan de slag

De gemeente stelt Allies Swinnen aan om samen met het culturele veld een nieuwe cultuurnota voor Roosendaal te maken.

1 juni: www.cultuurnetwerkroosendaal.nl

De website gaat live. Vanaf nu kan iedereen de stappen van Cultuurnetwerk Roosendaal volgen.

7 juni: MEEDENKEN = MEEDOEN

Cultuurnetwerk Roosendaal nodigt iedereen uit om te komen meepraten over hoe het rijke culturele leven van Roosendaal en de omliggende dorpskernen verder kan groeien en bloeien.

8 juni: Cultuurnetwerk Roosendaal start op Facebook

Naast de website start Cultuurnetwerk Roosendaal een Facebook-community. Via dit online platform worden meer mensen betrokken bij het ontwikkelen van de nieuwe visie op cultuur.

29 juni: Delen in passie

Het eerste rondetafelgesprek in De Geerhoek in Wouw is veelbelovend. Zo'n veertig mensen uit Roosendaal en de omliggende dorpen gaan enthousiast met elkaar in gesprek over kunst en cultuur.

5 juli: Energie en openheid

Ruim vijftig mensen praten mee tijdens het tweede rondetafelgesprek, dit keer in het Jan Tinbergen College in Roosendaal.

9 juli: Zomerstop

Na twee sprankelende rondetafelgesprekken en veel persoonlijke ontmoetingen legt Cultuurnetwerk Roosendaal de werkzaamheden even neer.

5 september: Procesgroep gaat van start!

De Procesgroep Cultuurnetwerk Roosendaal gaat van start. Allies Swinnen heeft maar liefst 24 mensen bereid gevonden mee te handelen. Zij start met twee PleinGroepen.

16 september: Impressie opbrengsten rondetafelgesprekken

We posten een kort filmpje met de uitkomsten van de twee rondetafelgesprekken. Deze worden meegenomen in het proces van het bouwen aan de cultuurnota.

16 september: 90 dagen samen-handelen, denken en doen

De twee PleinGroepen van de Procesgroep Cultuurnetwerk Roosendaal starten een creatief proces van 90 dagen.

17 september: Uitnodiging Openbare Pleinbijeenkomst 16 november

De PleinGroepen presenteren 16 november de tussentijdse opbrengsten van hun 90 dagen handelen en nodigen iedereen uit.

21 september: Raad maakt kennis met Cultuurnetwerk Roosendaal

Tijdens een themabijeenkomst cultuur maakt een aantal raadsleden kennis met de aanpak van Cultuurnetwerk Roosendaal.

27 september: Pitchen en verbinden

De PleinGroepen zijn voor de tweede keer bijeen. De leden pitchen ideeën die de cultuur in Roosendaal kunnen versterken en nieuwe samenwerkingen laten ontstaan.

30 september: Derde PleinGroep: ook jongeren denken en handelen mee

Twaalf leerlingen van het Jan Tinbergen College gaan, samen-handelend in de PleinGroep Jongeren, de nieuwe cultuurvisie en -nota van de gemeente Roosendaal mede vormgeven.

12 oktober: Cultuurnetwerk Roosendaal en de dorpen

Allies Swinnen start de gesprekken met plaatselijke cultuurparticipanten in Moerstraten, Nispen, Heerle, Wouwse Plantage en Wouw. De tournee begint in Nispen.

14 oktober: PleinGroepen starten ontwikkeling prototypes

De PleinGroepen zijn voor de derde keer bijeen en starten de uitwerking van zeven prototypes.

27 oktober: Wat is de magie van Nispen?

Allies Swinnen bespreekt met twaalf Nispenaren uiteenlopende ideeën die meegenomen kunnen worden in de nieuwe cultuurnota.

2 november: Eerste beeldverslag van bijeenkomst PleinGroep

De PleinGroepers nemen elkaar in een vierde ronde van werksessies verder mee in de ontwikkeling van de prototypes. Het eerste beeldverslag is gemaakt.

14 november: Glasheldere visie en waarden met impact

In de vijfde ronde staan de waarden en de visie van de cultuurnota centraal. De waarden – die ook verbonden zijn aan de prototypes – staan voor diverse positieve effecten.

14 november: Jongeren: durf groot te denken

De PleinGroep Jongeren is voor de laatste keer samen. De leerlingen gaan hun ideeën presenteren tijdens de Openbare Pleinbijeenkomst op 16 november.

16 november: Tussentijdse opbrengsten positief ontvangen

Ruim vijftig aanwezigen bespreken de contouren van de nieuwe cultuurvisie- en nota voor gemeente Roosendaal.

21 november: JONG Roosendaal: niet meer van hetzelfde

JONG Roosendaal geeft tijdens een werksessie aan dat er veel meer ruimte dient te zijn voor nieuwe initiatieven en activiteiten voor jonge mensen.

23 november: Gemeente-brede benadering van cultuur

Ambtenaren van Cultuur, Openbare ruimte, Bestuur, Economie, Sociale domein en Vitale dorpen en Wijken schetsen de kansen en uitdagingen zoals zij die zien voor het verbinden van verschillende opgaven.

29 november: Presentatie aan college

Leden van het college van burgemeester en wethouders en het directieteam worden bijgepraat over het samen-handelen en de resultaten van Cultuurnetwerk Roosendaal.

1 december: Laatste twee Pleinbijeenkomsten

Tijdens de Pleinbijeenkomsten in november zijn stevige dialogen gevoerd over de aanscherping van de cultuurvisie en de vertaling ervan in een concrete aanpak.

5 december: CultuurCluster verbindt

De Kring Roosendaal, CultuurCompaan en Museum Tongerlohuys, samen het CultuurCluster, spreken met Allies Swinnen over het maken van verbindingen.

12 december: Pleingroepen bereiden bijeenkomst overhandiging nieuwe cultuurnota voor
De PleinGroepen komen extra bijeen om invulling te geven aan het feestelijk programma ten behoeve van overhandiging nieuwe Cultuurnota.

13 december: Wat is de magie van Wouw?

Allies Swinnen bespreekt met twaalf Wouwenaren uiteenlopende ideeën die meegenomen kunnen worden in de nieuwe cultuurnota.

21 december: Overhandiging cultuurnota aan Hans Verbraak

Overhandiging nieuwe cultuurnota aan portefeuillehouder Cultuur Hans Verbraak. Een feestelijke bijeenkomst waar iedereen welkom is.

Bijlage 3. De nieuwe Cultuurnota Roosendaal op A2-formaat